

RECOLLIDA SELECTIVA D'OLI VEGETAL USAT I TÈXTIL

CONTEXT I REPTES DE FUTUR

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Acció Climàtica

INTRODUCCIÓ

L'actual model de consum basat en l'economia lineal: fabricar-consumir-utilitzar i llençar per tornar a fabricar-consumir-utilitzar i llençar està esgotat i està conduint el planeta a una situació insostenible.

Aquest model de consum contínuament estimula la demanda de nous productes i menysté el valor dels ja existents. Sovint, a més, quan els productes arriben al final de vida i esdevenen residus, no disposen d'uns canals de recollida adequats per a ser reciclats i valoritzats.

Per tal de millorar la gestió de l'ingent volum de residus i complir les normatives ambientals catalanes, estatals i europees cada cop més exigents i penalitzadores, sorgeix la necessitat d'implementar sistemes de recollida efectius i responsables sobre determinades fraccions, com són els casos de l'oli i el tèxtil. El reciclatge d'ambdós residus, a més, és clau, tant per la gran repercussió mediambiental que pot tenir, com pel seu potencial de valorització i foment de l'economia circular. Les dades mostren que el percentatge de recollida d'oli vegetal domèstic utilitzat per cuinar a Catalunya encara és molt baix, amb tan sols un 7,6 % de recollida selectiva sobre el total de tones generades (ARC 2019).

Figura 1. Contaminació del mar a causa de l'oli abocat indegudament

Font: ASDE

La pràctica indeguda d'abocar l'oli vegetal usat per l'aigüera provoca afectacions com embussos al sistema de

clavegueram, males olors i l'augment dels costos de depuració de l'aigua.

A més, una gestió inadequada d'aquest residu pot contaminar recursos naturals com les aigües subterrànies o els sòls, de fet, 1 litre d'oli usat pot arribar a contaminar 40.000 litres d'aigua.

Per altra banda, a Catalunya, cada persona consumeix anualment entre 21,5 i 26 kg de roba, però només es recull selectivament l'11% dels residus tèxtils (ARC 2022).

Figura 2. Residus tèxtils en abocador

Font: ASDE

A més a més, la indústria tèxtil és la segona més contaminant del planeta i té un fort impacte sobre les condicions de treball, quasi d'explotació, que algunes persones suporten per produir l'oferta de mercat de les grans productores de moda.

Així doncs, tots els canvis enfocats en les fases de disseny, producció, consum i recollida d'aquesta fracció faran que aquest sector avanci cap a un model circular, més sostenible i regeneratiu per al planeta.

Per aquest motiu, el present article analitza, primerament, la importància, les alternatives i la normativa referents a la recollida de l'oli i el tèxtil tant a la via pública com a les deixalleries.

Seguidament, s'aporta una valoració sobre l'adequació i eficiència, a nivell econòmic i operatiu, de les diferents opcions de recollida sobre les dues fraccions i els beneficis que poden tenir iniciatives com el seu posterior reciclatge o reutilització.

Aspectes clau en la recollida de l'oli

L'oli vegetal és un residu que es genera de manera habitual a les llars i als locals de restauració que cal gestionar correctament. Després d'una acurada gestió, l'oli és valoritzable i se'n poden obtenir nous recursos com els biocombustibles. Per aquest motiu, actualment es recomana als ens locals i supramunicipals que impulsin un sistema de recollida selectiva per l'oli vegetal usat.

Avui l'oli es pot recollir a les deixalleries i existeixen diversos sistemes de recollida selectiva d'oli a la via pública. Per una banda, trobem el sistema de contenidors metàl·lics o de plàstic en els quals la ciutadania aporta el residu en un envàs. A l'interior dels contenidors existeix un segon receptacle estanc on es disposen els envasos aportats i el qual és recollit i reemplaçat per l'empresa gestora. Aquest sistema pot representar-se de diferents formes, complementàries entre elles, i amb costos variables:

- Contenidors de recepció d'envasos a la via pública.
- Contenidors de recepció d'envasos en edificis d'entitats aliades.
- Màquines automatitzades de retorn d'envasos.
- Punts autogestionats de retorn d'envasos.
- Punts nets de gestió de residus.
- Boques d'aportació per l'abocament d'oli sense envàs.

Figura 3. Contenidors per la recollida d'oli a via pública

Font: ARC 2019

Pel que fa a la ciutadania, el sistema de recollida d'olis mitjançant contenidors aporta flexibilitat i practicitat però alhora un compromís tant de la persona usuària com de les entitats receptores.

Pel que fa als costos, la majoria d'alternatives presentades tenen un cost d'inversió elevat al qual cal afegir un risc de funcionament per vandalisme.

Figura 4. Màquina i recipient pel retorn d'envasos de residu d'oli

Font: ARC 2019

Per altra banda, aquesta fracció es pot recollir de forma selectiva mitjançant el sistema porta a porta. Una de les fortaleeses d'aquest model és que s'evita l'ús dels contenidors a l'espai públic, i es minimitzen els inconvenients que pugui tenir el servei per a les entitats que es transformen en punts de recepció dels models anteriorment comentats.

Per a la ciutadania, el porta a porta representa un model còmode, que té com a únic desavantatge la necessitat de tenir presents els dies preestablerts per a treure el residu al carrer. A nivell de gestió, la recollida té un cost alt, però s'elimina la necessitat de transportar, netejar o rebutjar els envasos.

Normativa aplicada a la recollida d'oli

La llei estatal (Llei 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sols contaminats per a una economia circular) determina que l'any 2025 cada municipi espanyol haurà de comptar amb sistemes de recollida diferenciada d'oli de cuina usat. Pel què fa a l'oli generat per a les activitats comercials i gestionat fora de les recollides municipals, l'obligatorietat de la separació en origen ja ha començat a regir a partir de juny de 2022.

No obstant, la Llei 7/2022 no introdueix ni requisits de responsabilitat ampliada del productor, ni tampoc estableix objectius de recollida que s'hagin d'aconseguir.

La gestió del tèxtil

El model de disseny i consum de roba actual, conegut com a *fast fashion*, amb una moda inspirada en les últimes tendències i pensada per a durades curtes i temporades efímeres, genera la necessitat compulsiva d'adquirir noves peces de roba, i fa que la generació de residus tèxtils, calçat i complements (estores, cortines, etc.) sigui cada vegada més alta i que una gestió adequada representi un factor clau per a la sostenibilitat en el marc d'una economia circular.

El sistema de contenidors a la via pública és el model de recollida més estesa. Sol dur-se a terme amb receptacles metàl·lics, amb una capacitat interna d'entre 1 i 1,5 m³ i dissenyats per a prevenir els tres factors de contaminació de la roba i el calçat: la humitat, la brutícia i la barreja amb altres residus. A més, han de ser contenidors accessibles per a les persones usuàries i han d'evitar els robatoris o actes vandàlics que podrien perjudicar el residu i a la mateixa persona que realitza l'acte.

Com a punts forts, aquest sistema ofereix una gran flexibilitat d'accés i horària, i té una major rendibilitat econòmica, ja que comporta poques despeses de gestió i manteniment. Tanmateix, no permet identificar al productor del residu, un fet que dificulta l'establiment de sistemes de pagament per generació.

La recollida porta a porta, a més dels avantatges i de les característiques comentades anteriorment sobre la mateixa modalitat per a la recollida de l'oli, millora l'estat de l'entrega de la roba, ja que no es fa mal bé durant el procés de contenerització.

Amb aquest sistema la població té una major tendència a donar exclusivament roba en bon estat, un fet que millora les ràtios de preparació per a la reutilització (PxR). El porta a porta, però, té un cost elevat i és difícil fer-lo viable econòmicament.

També es consideren altres alternatives que van prenent importància en els últims anys i que poden complementar els canals existents:

- Formats de recollida puntuals (com poden ser en actes públics i privats del municipi).
- Convenis amb el comerç local.
- Recollida en les instal·lacions dels gestors o en botigues de segona mà.
- Donació a botigues d'entitats d'economia social tèxtil.
- Recollida per missatgeria d'entrega de comandes en el moment de la compra online de roba.

En general, s'observa com amb el pas dels anys, els residus tèxtils compten cada cop més amb alternatives diverses, innovadores i adaptades a diferents circumstàncies per a la seva recollida.

Figura 5. Exemple de contenidor de roba a la via pública

Font: ASDE

Recollida dels grans productors del tèxtil

Els grans i petits productors de tèxtil gestionen els residus amb els seus propis gestors autoritzats. Aquests agents decideixen quina gestió volen aplicar als residus que arriben a les botigues, com per exemple a través d'una associació que li dona una segona vida, o mitjançant la seva eliminació en una planta de tractament. En aquest sentit, la nova llei de residus especifica que els grans productors no poden destruir els productes no venuts, sinó que es reutilitzaran.

Sobre la regulació dels residus tèxtils i pel que fa a la responsabilitat ampliada del productor, la mateixa llei estatal estableix un termini de màxim tres anys, des de la seva entrada en vigor, pel desenvolupament de règims específics per a tèxtils.

Tal com ja s'indicava en el *Plan Estatal Marco de Gestión de Residuos PEMAR 2016-2022*, la nova llei estatal determina que les mesures per a captar els residus tèxtils s'han de centrar fonamentalment en promoure una millor separació a les llars, i reforçar la xarxa de recollida, ja sigui des dels municipis o mitjançant acords amb les entitats d'economia social o d'altres entitats autoritzades.

El 2022 la Generalitat de Catalunya va presentar el Pacte per a la Moda Circular. Aquesta iniciativa impulsa un acord voluntari que afavoreixi la transformació urgent i necessària del tèxtil des del nostre territori, on hi participen tots els agents –públics i privats– per a garantir el futur sostenible del sector. En aquest pacte s'estableixen importants objectius sectorials per al 2024 (assolir entre un 25 i 30% de recollida selectiva de residu tèxtil, entre d'altres).

Quin rol juguen les deixalleries?

Segons el model de recollida que s'implanti a cada zona, en un futur moltes deixalleries podrien veure com es modifiquen les seves funcions i necessitats.

Amb els sistemes de contenidors en la via pública, el porta a porta o els sistemes de recollida a càrrec dels productors, s'obre un possible escenari en el qual les aportacions d'aquestes fraccions a les deixalleries disminueixin i deixin de ser el seu principal punt de recollida, com ja passa amb el vidre, l'orgànica, la resta, i el paper i cartó.

Aquest fet podria alliberar les deixalleries del pes de recollida d'una gran part de les fraccions. Aquest hipotètic escenari pot representar una oportunitat per a repensar la distribució d'espais a les deixalleries i la possibilitat de poder oferir d'altres activitats vinculades a la reutilització, reparació o sensibilització.

A més a més, els productes emmagatzemats per als serveis de reutilització es poden utilitzar també com a material per a fer activitats d'educació ambiental per a la ciutadania, escoles i altres col·lectius.

Un exemple d'aquesta pràctica el trobem amb el taller impulsat per l'ASDE "Què en fem de la roba?", en el qual es mostren els impactes de la producció del tèxtil i es desenvolupen activitats amb materials tèxtils de la deixalleria.

Beneficis de la correcta gestió de l'oli i el tèxtil: alguns casos d'èxit al territori

La correcta gestió de les fraccions de l'oli i el tèxtil comporten múltiples beneficis:

- Arribar als objectius de recollida de residus l'any 2035.
- Reducció d'abocament a dipòsit controlat, amb un màxim d'un 10% abans del 2035.
- Reducció en els costos i el tractament de la fracció resta.
- Increment de la preparació per a la reutilització i reutilització.
- Promoció de llocs d'inserció laboral.
- Protecció del medi ambient i foment de la prevenció pel que fa a la generació de residus.

El primer exemple sobre una gestió eficient del residu tèxtil el trobem en la fundació Formació i Treball, una entitat que l'any 2022 ha generat més de 356 llocs de feina dirigits a col·lectius vulnerables amb la recollida de 21.313 tones de roba. Una altra entitat com Solidança va generar un total de 77 llocs de treballs reservats a itineraris d'inserció laboral a partir de la recollida tèxtil de 6.803 tones l'any 2022. En ambdós casos es tracta de dades que posen en relleu l'èxit social de la correcta gestió del tèxtil.

En el cas de l'oli vegetal, des de 2005 la cooperativa 'Entrem, Grup cooperatiu d'inserció laboral' aplica el projecte 'Que no et rellisqui, recicla l'oli', a través del qual s'han establert 215 punts de recollida en diferents municipis catalans. Amb aquest projecte, durant l'any 2021 es van recollir 42.400 litres d'oli, dels quals es van transformar 33.920 litres en biodièsel. A més, es calcula que amb la seva recollida s'han deixat de contaminar 42.400.000 litres d'aigua, s'han deixat d'emetre 55.545 kg de CO₂ i s'han estalviat 73.990 euros en depuració de l'aigua.

CONCLUSIONS

1. Actualment, les deixalleries es projecten com a centres que ofereixen uns serveis diferents dels tradicionals, basats en la preparació per a la reutilització, en l'intercanvi d'objectes i en l'educació ambiental. Les noves exigències normatives sobre la recollida de determinats residus com l'oli i el tèxtil afavoreixen aquest canvi de paradigma.
2. Enfront d'un hipotètic "alliberament" normatiu sobre determinats residus (pel que fa a la seva recollida i emmagatzematge), les administracions competents i els gestors de les deixalleries haurien de valorar la possibilitat d'orientar l'espai i els recursos tècnics cap als diferents serveis i residus que les deixalleries han de gestionar.
3. Existeixen alternatives de recollida selectiva d'oli i tèxtil amb capacitat d'adaptar-se a diferents estructures urbanes i amb un ampli ventall de costos. Aquesta varietat permet que aquests dos sistemes de recollida es trobin a l'abast econòmic de qualsevol administració.
4. Per donar una resposta d'èxit a les exigències normatives i ambientals sorgides en els últims anys en relació amb el reciclatge i valorització de determinades fraccions de residus com l'oli i el tèxtil, cal dinamitzar i consolidar sinergies i acords entre les administracions públiques, empreses privades i entitats socials.
5. En els últims anys, en l'àmbit català, han sorgit iniciatives enfocades en la recollida, reciclatge i valorització del tèxtil i l'oli, les quals, amb el pas dels anys, han aconseguit consolidar projectes i mostrar uns resultats eficients tant en l'àmbit mediambiental, com l'econòmic i el social als nostres territoris.

Més informació a:

<https://www.diba.cat/es/web/mediambient/economia-circular-residus>

<https://www.diba.cat/es/web/mediambient/programa-sectorial-per-fer-front-a-l-emergencia-climatica>

Servei d'assessorament i suport

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Acció Climàtica

ASDE – ASSESSORAMENT I SUPORT A LES DEIXALLERIES

Gerència de Serveis de Medi Ambient - Diputació de Barcelona

93 356 81 61 - 93 402 25 22 - gsma.deixalleries@diba.cat

Referències citades:

- Estudi de generació de residu d'oli vegetal a Catalunya i establiment d'objectius de recollida selectiva. Agència de Residus de Catalunya (2019).

https://residus.gencat.cat/web/.content/home/lagencia/publicacions/jornades/2021_04_15_webinar06_plataforma_rm/ponencia_01.pdf

- La recollida selectiva dels residus tèxtil. Agència de Residus de Catalunya (2022).

https://residus.gencat.cat/web/.content/home/lagencia/publicacions/prevencio/guia_residus_textils.pdf

- El pacte per a la moda Circular. Agència de Residus de Catalunya (2022).

https://residus.gencat.cat/ca/ambits_dactuacio/tipus_de_residu/residus_textils/pacte_moda/

**Diputació
Barcelona**